

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

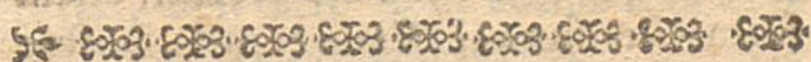
Et In octo Partes ... distincta ...

De Peccatis Et Gratia

Vindalium, 1646

Cap. X. De causis interni peccati.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38789

CAPVT X.

De causis internis peccati.

 SECTIO I.

De Ignorantia.

CONCLUSIO I.

Ignorantia interdum est causa peccati. Ita S. Thomas 1. 2. quæst. 76. art. 1. ubi monet id debere intelligi, de causa per accidens, seu remouente prohibens: ignorantia enim est priuatio scientiæ perficientis rationem, quæ prohibet actum peccati, in quantum dirigit actus humanos.

Nota 1. ignorantiam antecedentem, seu inuincibilem excusare à peccato, vt infra dicitur; ac proinde cum dicitur causa peccati, hoc debere intelligi de peccato materialiter, non formaliter spectato.

Nota 2. ignorantiam consequentem seu vincibilem, cum aliquo modo sit vo-

luntaria, posse esse causam peccati, etiam formaliter sumpti. Vnde cum S. Doctor in his quaestionibus loquatur de peccato, ut peccatum est, hinc collige eum, in articulo quem versamus, agere de ignorantia vincibili, quando ait, eam esse causam peccati, Eò vel maximè; quia aliàs cum Deus concurrat ad entitatem peccati, à fortiori potuisset dicere, eum esse causam peccati, quod tamen merito negat.

Nota 3. ex eodem hoc art. non quamlibet ignorantiam peccatis esse causam peccati, sed eam tantum, quæ tollit scientiam prohibentem actum peccati. Vnde si voluntas alicuius sic esset disposita, ut non prohiberetur ab actu parricidij, etiamsi patrem agnosceret, ignorantia patris non est huic causa peccati, sed concomitanter se habet ad peccatum, & ideo talis non peccat propter ignorantiam sed peccat ignorans, ex Philoso- pho. 3. Ethic.

CONCLUSIO II. Ignorantia aliqua est peccatum, alia minimè.) Hanc tradit S. Doctor art. 2. dicens, nullam ignorantiam inuincibilem esse peccatum, quia hæc studio superari non potest: ignorantiam autem vincibilem esse peccatum, si sit eorum quæ aliquis scire te-

nerur, non verò si sit eorum quæ quis scire non tenetur. Vnde peccant, qui nesciunt ea quæ sunt fidei, & vniuersalia iuris præcepta, ac quæ ad eorum statum, vel officium spectant; quia ista scire tenentur, cum sine eorum cognitione actus debitos rectè exercere nequeant: non tamen peccant, qui Theoremata Geometriæ ignorant, quia ea scire non tenentur.

Nota 1. in ignorantia culpabili posse considerari, & ignorantiam ipsam siue actualem, siue habitualem, & negligentiam voluntariam addiscendi, ex qua talis ignorantia nascitur.

Nota 2. hæc tria ita inter se comparari, vt negligentia sit formaliter mala, formalitate ipsi inhærente; ignorantia vero actualis seu inconsideratio, quia non spectat ad voluntatem, sed ad intellectum, sit mala obiectiue, & formaliter extrinsecè, per denominationem à malitia negligentia; ita vt ex vtraque, tanquam ex actu interno & externo, peccatum integrè coalescat: ac denique ignorantia habitualis, quia nec est actus, nec ommissio actus, sed veluti priuatic habitus, non tam sit peccatum, quàm effectus quidam peccati.

Nota 3. quod ait S. Thomas igno-

rantiam esse inuincibilem, quæ non potest studio superari, non ita intelligendum esse, ut ea tantum ignorantia sit inuincibilis, quæ manet postquam homo fecit, quicquid potuit, ad eam superandam; sed quæ non tollitur, etiam si homo pro loco & tempore, adhibeat eam diligentiam moraliter sufficientem, quam in ordine ad acquirendam scientiam, dictæ ignorantia oppositam adhibere tenetur. Ratio autem huius explicationis est, quia etsi non faciat quis totum quod potest, ad comparandam scientiam, modo faciat quod tenetur, non peccat contra præceptum, adeoque illius ignorantia manet inuincibilis, seu inculpabilis.

Nota 4. interdum ignorantiam vincibilem, quæ est causa peccati, esse speciale peccatum, aliàs non: Est speciale peccatum, quando scientia opposita secundum se præcepta est. Non est, quando scientia qua priuat, non est præcepta secundum se, sed tantum per ordinem ad operationem, quatenus ut aliquid fiat, aut omittatur, illud cognosci debet. Hinc Confessarius, ex ignorantia officij sui malè absoluens, peccat dupliciter, nempe & contra reuerentiam sacramento debitam, & contra præceptum sciendi,

DE PECCATIS. CAP. X. 119
quæ sunt sui numeris. Qui verò ex
ignorantia culpabili non audit sacrum
die festo, peccat tantum peccato omif-
sionis, contra præceptum positivum au-
diendi Missam, quia non tenetur scire,
Missam ea die audiendam esse, nisi ex vi
præcepti eam audiendi.

CONCLUSIO II. Ignorantia aliquã-
do excusat à peccato aliàs nõ.) Imprimis
certum est, ignorantiam antecedentem
semper à peccato excusare; cuius ratio
est, quia eiusmodi ignorantia nullo mo-
do est volita sine directè, siue indirectè,
cùm omnem voluntatem antecedit; qua-
re cùm sit causa operis, utpote quod non
fieret, si ea abesset, hinc fit ut opus illud
simpliciter sit involuntarium, ac proin-
de à culpa liberum.

Hinc non peccat Titius occidendo
hominem, putans invincibiliter se feram
occidere, si talis ignorantia est causa oc-
cisionis, id est, si Titius ita animo com-
paratus est, ut si sciisset esse hominem,
eum non occidisset. Sed maior est dif-
ficultas, an peccet Titius occidendo ho-
minem, quem invincibiliter putat esse fe-
ram, si ignorantia illa non est causa oc-
cisionis, id est, si Titius ex hypothese
quod sciisset esse hominem, eum ni-
hilo minus occidisset; ita ut quamvis

ignoranter, non tamen ex ignorantia, cum interficiat.

Dico igitur 2. etiam eiusmodi ignorantiam, quæ concomitans vocari solet, excusare à peccato. Ratio est, quia cum Titius inuincibiliter ignoret se hominem occidere, talis ignorantia sufficit, ut occisio hominis censeatur, illi prorsus inuoluntaria, sicque à culpa excusetur.

Nec refert, quod si Titius sciret, id quod putat esse feram, esse ipsius inimicum, vellet eum occidere; hoc enim non sufficit, ut Titius de facto peccet, occidendo hominem, sed tantum quod peccaret si talis hypothesis contingeret. Alioquin dicendum esset, nobis de facto imputanda esse ea omnia peccata, quæ iuxta præscientiam diuinam patraremus, ex hypothesis quod in hac, vel illa circumstantia essemus constituti.

Obiicies ista videri aliena à mente S. Doctoris hinc art. 3. cum disertè doceat, ignorantiam, quæ non est causa actus peccati, siue sit consequens, siue concomitans ipsum, non excusare à peccato. Respondeo, sensum esse, talem ignorantiam non excusare totaliter à peccato; quia etsi ipsa occasio actualis in casu proposito, à culpa excusetur, ille ta-

men

men affectus habitualis occidendi inimicum, qui viget in animo Titij, culpabilis est & vitiosus. Vnde ignorantia concomitans in eo distinguitur ab antecedente, quod hæc cum sit causa operis, quatenus remouet scientiam, quæ si adesset, Titius hominem non occideret, ex ea operantem ab omni culpa, circa idem obiectum liberat.

Dico 3. ignorantiam consequentem, aliquando peccatum augere, aliàs minuire, at nūquam omnino seu ex toto excusare. Explico, vocatur ignorantia consequens ea, quæ sequitur voluntatem, quæque proinde semper est voluntaria, sed cum discrimine; nam alià est directè volita, & hæc dicitur affectata, alià indirectè, quæ crassa seu supina vocari solet.

Itaque certum est ignorantiam consequentem, siue sit affectata, siue crassa non omnino tollere rationem peccati, ab actu malo qui ex illa fit; cum non impediat, quin actus ille sit voluntarius. Dubitatur autem, qualis ignorantia consequens peccatum augeat, qualis minuat.

Respondeo 1. ignorantiam affectatam augere peccatum, quando ea affectatur eo fine, vt liberiùs peccetur, vt dum quis vult ignorare, an festum aliquod in
de Pecc. F

hebdomada occurrat, ut maiori cum libertate possit sacrum, vel ieiunium omittere. Ita sumi potest ex S. Thoma quæst. illa 76. art. 4. quia scilicet peccatum ex ea ignorantia patratum, est magis voluntarium; at peccatum quò magis est voluntarium, eò est grauius.

Respondeo 2. ignorantiam affectatam tunc minuere peccati malitiam, quando quis vult ignorare præceptum, ut caueat irreuerentiam contra Deum, quam putat committi eo ipso quòd habeatur notitia legis, quæ violatur: sic enim peccatum fit cum minori affectu, quàm si adesset scientia opposita, adeoque minus est voluntarium: fit etiam cum minori contemptu Dei, legisque diuinæ, & eatenus minorem continet malitiam.

Respondeo 3. ignorantiam non affectatam seu crassam minuere peccatum; quia ut ait S. Thomas loco citato, cum talis ignorantia non nisi indirectè sit volita, per eam minuitur voluntarium, adeoque & peccatum. Eò vel maxime, quia peccans ignoranter contra præceptum, quod neglexit scire, minus illud contemnere censetur, quàm qui ex certa scientia illud violat.

S E C T I O . II.

Quomodo Passio causet peccatum.

C O N C L U S I O . I.

Datur etiam alia causa interna peccati, ex parte appetitus sensitivi, voluntatem ad malum per passionem trahentis.) Hoc probat S. Thomas 1.2. quæst. 77. art. 1. ubi ait, passionem appetitus sensitivi non posse directè mouere, aut trahere voluntatem, sed indirectè, idque dupliciter, primò secundum quandam distractionem; quia cum omnes potentia animæ in vna illius essentia radicentur, necesse est quòd quando vna intenditur in suo actu, altera in suo remittatur, vel etiam totaliter impediatur. Alio modo ex parte obiecti voluntatis, quòd est bonum ratione apprehensum; impeditur enim iudicium & apprehensio rationis, propter vehementem & inordinatam apprehensionem imaginationis, & iudicium virtutis æstimatoriæ, vt patet in amentibus : at hæc sequuntur passionem appetitus sensitivi, sicut dispositionem

inguae sequitur iudicium gustus. Unde per consequens, iudicium rationis plerumque sequitur passionem appetitus sensitivi; idemque dicendum de motu voluntatis, qui natus est semper sequi iudicium rationis.

Nota 1. ex art. 3. peccatum ex passione dici peccatum ex infirmitate, ob similitudinem infirmitatis animae, cum infirmitate corporis. Dicitur autem corpus infirmum, quando impeditur, vel debilitatur in executione propriae operationis, propter inordinationem partium ipsius, ita ut non subdantur virtuti directivae & motivae corporis. Sic etiam anima dicitur infirma, quando in propria operatione impeditur, eo quod partes illius ordini rationis non subdantur. Quare cum concupiscibilis, aut irascibilis extraordinem rationis aliqua passione afficitur, sicque impedimentum praestatur debitae actioni hominis, peccatum dicitur esse ex infirmitate.

Nota 2. ex art. 4. amorem sui esse principium omnis peccati, eo quod omne peccatum procedit ex appetitu inordinato alicuius temporis boni, quod autem aliquis appetat inordinatè aliquod temporale bonum, procedit ex eo quod inordinatè amat seipsum. Unde cum tri-

plex sit inordinatus appetitus boni, triplex etiam est causa peccati, nempe concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, vt concluditur art. 5. Ad primam enim & secundam reducuntur omnes passiones appetitus concupiscibilis, quia duplex est concupiscentia, vna naturalis, quæ est eorum quibus natura corporis sustentatur, siue ad conseruationem indiuidui, siue ad conseruationem speciei, & hæc dicitur concupiscentia carnis. Alia est concupiscentia animalis, eorum scilicet quæ secundam apprehensionem imaginationis sunt delectabilia, qualia sunt pecunia, ornatus vestium, & similia, & hæc vocatur concupiscentia oculorum. Ad tertiam verò reducuntur omnes passiones irascibilis, cum enim superbia sit appetitus inordinatus excellentiæ, appetitus inordinatus ardui boni attinet ad superbiam vitæ.

Dices, cum inordinatus amor sui sit peccatum, si quæcunque alia peccata ex eo orientur, sequitur hominem nunquam peccare, quin committat duo peccata. Verum negatur id sequi, quia quando dicit S. Doctor, amorem sui esse principium omnis peccati, non est sensus, quod quoties homo peccat, prius eli-

ciat actum inordinatum proprii amoris, à quo illud peccatum oriatur; sed quòd ille idem actus malus, qui respicit bonum commutabile, tanquam obiectum, terminatur ad ipsum peccantem, tanquam ad finem cui bonum illud appetitur.

Instabis saltem hinc sequi, in quolibet peccato esse duas malitias specie distinctas, alteram communem amoris inordinati erga seipsum, aliam specialem sumptam à proprio obiecto. Respondeo neque id sequi, quia amor sui non est inordinatus, nisi quatenus facit ut aliquid aliud obiectum inordinatè appetatur: quare cum & istius appetitionis, & illius amoris eadem sit inordinatio, consequens est vnam tantum esse vtriusque malitiam.

CONCLUSIO II. Passio interdum minuit peccatum, interdum aggravat.) Probatum ex art. 6. nam appetitus sensitivus potest se habere ad liberum arbitrium, & antecedenter, & consequenter; antecedenter quatenus passio trahit, vel inclinat voluntatem & rationem, consequenter verò, secundum quòd motus superiorum virium, si sint vehementes, redundant in inferiores: non enim potest voluntas intensè moveri ad ali-

quid, quin excitetur aliqua passio in appetitu sensitivo. Si igitur accipiatur passio priori modo, sic minuit peccatum, sicut minuit voluntarium. Si verò posteriori, sic passio non minuit peccatum, sed magis auget, vel potius est signum magnitudinis eius, in quantum scilicet demonstrat intentionem voluntatis, ad actum peccati.

Ut autem ista clarius percipias, Nota 1. ex S. Doctore 1. 2. quæst. 24. art. 3. ad 1. passiones appetitus se habere consequenter, duobus modis, ad iudicium rationis 1. per modum redundantia, de quo iam actum est. 2. per modum electionis, quando scilicet homo ex iudicio rationis elegit affici aliqua passione, ut promptius operetur, cooperante appetitu sensitivo.

Nota 2 passionem consequentem, cum non moueat voluntatem ad actum, non esse simpliciter causam quòd actus sit, aut non sit, quòd sit bonus, aut malus; posse tamen esse causam illius secundum quid, quatenus passio excitata à voluntate, potest ipsam voluntatem impellere ad agendum, cum maiori constantia, intentione, suauitate: sicque passionem simpliciter consequentem, esse posse quodammodo antecedentem.

Nota 3. ex art. 7. passionem aliquando totaliter excusare à peccato, aliàs non. Nam vel passio totaliter aufert vsum rationis, vel non totaliter; si totaliter aufert, & à principio fuerit voluntaria, tunc actus malus inde ortus imputatur ad peccatum, vt homicidium ebrio, quia est voluntarius in causa. Si verò causa non fuit voluntaria, sed naturalis, actus redditur omnino inuoluntarius, & à peccato liber. Quando autem passio non totaliter intercipit vsum rationis, ea non excusat totaliter à peccato; quia ratio tunc potest passionem excludere, diuertendo ad alias cogitationes, vel impedire ne suum consequatur effectum.

SECTIO III.

De malitia qua est causa peccati.

CONCLUSIO I.

Interdum peccant homines ex malitia, ita vt hæc etiam sit causa interna peccati.) Hoc ita declarat S. Thomas 1. 2. quæst. 78. art. 1. Peccatum ex malitia dicitur, quod procedit ex malitia, vel

inordinatione voluntatis tanquam ex principio: quòd enim homo ad peccatum declinet, id prouenit ex corruptione vel inordinatione, in aliquo principiorum hominis; principia autem humanorum actuum sunt tria, intellectus, & appetitus tam rationalis, qui dicitur voluntas, quàm sensitius: sicut ergo peccatum interdum contingit ex defectu intellectus, puta cum quis per ignorantiam peccat; & ex defectu appetitus sensitui, vt cum aliquis peccat ex passione: ita etiam contingit ex defectu, & inordinatione voluntatis, hoc que peccatum vocatur ex malitia, quia voluntas præferendo bonum temporale spirituali, dicitur ex certa malitia, vel industria peccare, quasi scienter malum eligens.

Ad maiorem horum intelligentiam, Nota 1. inordinationem illam voluntatis, ex qua ait S. Doctor procedere peccatum ex malitia, non esse in eo positam, quòd voluntas per actum volitionis feratur in malum, sub ratione mali, hoc enim esse impossibile patet, tum ex illo vulgari, nemo intendens ad malum operatur, tum quia vt ait S. Thomas 1. 2. quæst. 8. art. 1. voluntas est appetitus quidam rationalis, appetitus autem non est nisi boni, cum nihil aliud sit

inclinatio appetentis in aliquid sibi cōueniens. Non etiam illa inordinatio est necessariò aliquid superadditum voluntati, siue per modum habitus, siue per modum actus, cū possit homo peccare ex malitia, etsi habitu & alio actu prauo, careat, quamuis plerumque vtrumque præcedere soleat. In eo igitur consistit quòd voluntas neque ex aliquo errore intellectus, neque ex passione appetitus sensitiui, sed ex certa scientia, meraque sua libertate amplectatur aliquod obiectum, quod rectæ rationi repugnare nouit.

Nota 2. peccatum ex malitia, vt de eo hîc agimus, distingui à peccato ex malitia, quod vulgò dicitur esse contra Spiritum sanctum; quia vt docet S. Thomas 2. 2. quæst. 14. art. 1. in corpore circa finem, peccatum ex malitia dupliciter contingit, vno modo ex inclinatione habitus vitiosi, qui malitia dicitur, & sic non est idem, peccare ex malitia, & peccare in Spiritum sanctum. Alio modo contingit ex eo, quòd per contemptum abiicitur, & remouetur id quod electionem peccati poterat impedire; sicut spes per desperationem, timor per præsumptionem, & alia huiusmodi, quæ quia sunt effectus Spiritus sanctij non

DE PECCATIS. CAP. X. 131

bis, eo modo peccare, est peccare in Spiritum sanctum. Vnde in responsione ad 3. ait, peccatum ex certa malitia, secundum quod prouenit ex inclinatione habitus, non esse speciale peccatum, sed quandam generalem conditionem peccati; prout verò est ex speciali contemptu affectuum Spiritus sancti in nobis, habere rationem specialis peccati.

Nota 3. ex art. 4. peccatum ex malitia grauius esse peccato ex passione, tum quia magis est voluntarium, tum quia diutius durat, tum quia peccans ex malitia est malè dispositus quoad finem, qui est principium in operabilibus; at defectus principij est pessimus. quare est periculosior defectu eius, qui ex passione peccat, cuius propositum tendit in bonum finem. et si ad horam interrumpatur. Hæc tamen intellige, modo cætera sint paria, quia contingere potest, peccatum ex passione, ratione obiecti tantopere excedere, vt simpliciter sit grauius peccato ex malitia, vt patet, si fiat comparatio inter homicidium patratum ex passione, & furtum commissum ex malitia.